

ג ומן הבהמה אשר לא טהרה הוא שנים איש ואשתו: גם מעוף השמים שבעה
ד שבעה זכר ונקבה לחיות נרע על פני כל הארץ: כי לימים עוד שבעה
אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את כל-

ימן בעירא, דליתקא
דקניא [נ"י דליתוהי דקני].
תריז דכר ונקבא: ג. אף
מעופא דשמיא, שבעה
שבעה דכר ונקבא,
לקנימא נרעא על אפי
כל ארעא: ד. ארי לזמן יומין עוד שבעה, אגא מחית מטרא על ארעא, ארבעין וממין, וארבעין לילן, ואמחי, ית כל

רס"ג (ד) היקום, כולל כל חי ופורה.

(ג) גם מעוף השמים וגו'. בטהורים דיבר הכתוב, וילמד³⁸ סתום רש"י מן המפורש.

(ד) כי לימים עוד שבעה, אלו ז' ימי אבול של מתושלח הצדיק³⁹ שחס הקב"ה על כבודו ועכב את הפורענות⁴⁰. צא וחשוב שנותיו 38 "וילמד", ב"ד: "למד", 39 שם לב, ז. 40 "הפורענות", ב"ד: מוסיף:

ז (ד) כי לימים עוד שבעה, כי ביום השביעי ימטיר עד סוף ראב"ע ארבעים יום, בנה זה היה בעשור לחדש השני²⁸, ובסוף המ"ם 28 שהגשם החליל ב"ז לחדש השני נמצא ש עכצת הימים החלילו ב"י לחדש.

ר"ל הטהור, וסמך על מה שאמר הטהורה, לפיכך אמר גם, ומה רד"ק שבאר שבעה מן הטהורים ושנים מן הטמאים, לא לעשות קרבן בצאת נח מן התיבה לכד, שאם כן די לו בפחות משבעה, כי לא ראינו שהקריב נח אלא פעם אחת, ואם הקריב יותר יכול³⁶ להקריב מן הנולדים מהם לשנה או לשנתיים או יותר, אלא מה שרצה האל להשאיר מן הטהורה שבעה כדי שיאכלו מהם נח ובניו והבאים אחריהם, בהרבות מיני הטהורים לפי שהיה רוצה להתיר לו בשר לאכול מה שלא התיר לאדם שלפניו ואעפ"י שלא מנע ממנו שום בשר מהטמאות כמו שאמר כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה (להלן ט ג) עד שמנעה מבני ישראל³⁷ הקדושים, אף על פי כן לפי הטבע הטהורות טובות למאכל בני אדם יותר מהטמאות וברוב לא יאכלו בני אדם בשאר האומות הטמאות אלא מפני רעב לפיכך היה צריך להשאיר בבהמות הטהורות יותר מן הטמאות כדי לאכול מהם ולחיות זרע, אע"פ שהכתוב לא אמר אלא לחיות זרע, לפי שהעיקר הוא לחיות זרע כדי שימצאו הדורות הבאים אחר נח ובניו כדי סיפוקם מהם. ואין לשאול למה שבעה ולא ששה או שמונה או יותר, כי האל ראה בחכמתו כי שבעה צריך ויספיקו³⁸, ויותר לא תכילם התיבה. ופירוש איש ואשתו, זכר ונקבה, ואמר איש ואשתו בדרך השאלה. וכאשר הזוגות שוות באיכות אחת, אמר אשה אל אחותה (שמות כו ג) וכאשר אינם שוות באיכות אחת וראוים להזווג זה עם זה כמו זכר ונקבה, אמר איש ואשתו. ומה שאמר ומן הבהמה אשר לא טהרה היא, ולא אמר טמאה, כן הוא דרך הכתוב במקומות [רבים]³⁹, וכן אשר לא יהיה טהור (דברים כג יא), כי לא טהור הוא (שמו"א כ כו) ואשר לא טוב עשה (יחזקאל יח יח), לא טובה השמועה (שמו"א ב כד), ולהכרית גוים לא מעט (ישעיה י ז) והדומים להם. פעם ידבר במקום, פעם במכחיש והכל אחד. ורז"ל⁴⁰ למדו מזה שלא יוציא אדם דבר מגונה מפיו, ואמרו לעולם יספר אדם בלשון כבוד⁴¹.

(ג) גם מעוף השמים, פירשנוהו בפסוק שלפניו ופירוש על פני כל הארץ כמו שפירשנו בפסוק ויעש אלהים את חית הארץ (לעיל א כה) כי מקומותיהם מחולקים על פני כל הארץ.

(ד) כי לימים עוד שבעה, וצוהו שיכנס לתיבה שבעה ימים קודם 36 בנ"ד: וכל, 37 ע"פ שאר כ"י והנ"ד, בכ"י: מכני אדם, 38 בנ"ד: כי יספיקו שבעה לצורך, 39 ע"פ הנ"ד, 40 פסחים ג, א, 41 "כבוד" — בנ"ד: נקיה, וכ"ה בגמ' שם.

אל קרבנו, ובזכות קרבנו יקיים העולם³⁴ ולא יכרת עוד מפני מי המבול, ועל כן מזכיר בו שם המיוחד כי בכל ענין הקרבנות לא יזכיר אלהים, כאשר אזכיר בהגיעי לשם³⁵ בעזרת השם. בא אתה וכל ביתך אל התיבה. עשה נח את התיבה ימים רבים קודם המבול, וכאשר קרב עת המבול בחדש השני בעשור לחדש³⁶ חזר וצוהו שיבא הוא וכל ביתו בתיבה, הוא שאמר³⁷ לו בראשונה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך (לעיל ו יח), והודיעו כי בזכותו לבדו ינצלו, שלא אמר אתכם ראיתי צדיקים לפני. וצוה שיקח הוא ויביא מן הבהמה הטהורה ומן העוף הטהור שבעה שבעה, והודיעו יום המבול שבו יבא אל התיבה, וכן עשה, שבעצם היום הזה בא נח, וזהו טעם מפני מי המבול (פסוק ז). ורש"י כתב אף נח מקטני אמנה היה ולא נכנס לתיבה עד שדחפוהו המים. ולשון בראשית רבה³⁸ מחוסר אמנה היה אלולי שהגיעו עד קרסוליו לא היה נכנס לתיבה. אם כן יאמר שלא נכנס שם עד שגברו המים וכסו פני כל הארץ וראה כי יטבע.

34 חענית כו, ב. 35 ויקרא א, ט"ד עולה. 36 בפדרי"א (כג, דף נג): בעשרה במרחשון נכנסו כל הבריות אל התיבה (וע"י ב"ד"ל, כא). ודעת רבינו שלא נאספו אליו כלל ולא באו עד עצם היום הזה שהיה הגשם. 37 "הוא שאמר" — ע"פ כ"י. כס"ש: וכל אשר. בטור: ולפי שאמר, 38 לב, ו.

חזקוני בהם²⁸, וטהרה וטומאה דהכא היינו באכילה וכשהכיר הטהורות לאכילה מבין האחרות, למדנו שלמד תורה כמו שפרש"י. ד"א התם בזבחים בעופות פריך "מנא ידע אם טהורים אם טמאים", שהרי מיני עופות טמאים מרובים²⁹ ואין לעמוד בסודם, ומשני העבירים לפני התיבה, אבל אבהמה לא פריך שאין מין כהמה מרובה כל כך ולא היה צריך להעבירים לפני התיבה וכשהמה הבהמה בלא העברה לפני התיבה למדנו שלמד תורה. ד"א מכל הבהמה הטהורה, הנקיה, מתוך שממעטין אותן על ידי אכילה. תקח לך, ממנה ז' זכרים וז' נקבות ואם לא תביא מהם רק שנים איש ואשתו יהיו כלים, אבל מן הטמאה והמאוסה לאכול סגי בוג אחד. ואף ע"פ שיש מהם שהאומות אוכלין כגון חזיר וכיוצא בו, הם משריצים ויולדים הרבה בכרס אחד. ומתוך שריבה הכתוב בטהורות זכרים ונקבות הבין נח שהקב"ה חפץ שיקריב לו מהן קרבן. שכן משפט עולה באה זכר, כדכתיב: אם עולה קרבנו זכר תמים יקריבנו (ויקרא א ג). ומה שלקח מכל מין טהור שבעה זכרים כדי להקריב מהם חמש עולות לו ולאשתו ולשלשת בניו, ונשתתירו שנים זכרים לחיות זרע. שבעה שבעה איש ואשתו, כבהמה שזכרות ונקבות שלה כעין זכרות ונקבות של בני אדם נכתב בה איש ואשתו. אבל עופות שאין זכרותם ונקבותם כעין בני אדם לא נכתב בהן איש ואשתו רק שבעה שבעה.

(ד) ארבעים יום וארבעים לילה, נגד מכת ארבעים. ד"א על שעברו תורה שנתנה למשה לארבעים יום. 28 ויקרא יח, כד. ושם: אל טמאו בכל אלה. 29 (ע"י חולין טג, ב).

ה היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה: ויעש נח ככל אשר צוהו יהוה:
 ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ: ויבא נח ובניו ואשתו
 ח ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול: מן הבהמה הטהורה ומן-

יקומא דעבדית, מעל אפי
 ארעא: ה. ועבד נח, ככל
 דפקדיה ז: ו. ונח, פר
 שית מאה שנין, וטופנא
 הנה, מיא על ארעא:
 ו. ועל נח, ויבנהיה,
 ואתחיה ונשי בנויה, עמיה לתיבתא, מן קדם מי טופנא: ח. מן בעירא דקנא, ומן

רס"ג (ו) ונח וכו', ונח היה בן שש מאות שנה כאשר היה המבול.

רמב"ן (ח) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה.
 (ט) שנים שנים באו אל נח. פירש רש"י כולן הושוו במנין זה, מן הפחות היו שנים. ואחרים³⁹ אמרו כי פירוש שנים זוגות, לומר 39 הוד"ק.

חזקוני (ז) מפני מי המבול, ולא מפני הצווי³⁰.

(ח) ומן הבהמה אשר איננה טהורה, מיכן מוכח בפסחים³¹ עיקם הכתוב שמנה אותיות³² ולא הוציא דבר מגונה דמצי למימר ומן הבהמה הטמאה. חז"ק: שהרי יש לנו להוכיח כך ממקרא של מעלה: ומן הבהמה אשר לא טהורה היא³³, ונמצא עקום שמנה אותיות. ואין לתרץ דהאי קרא אשר לא טהורה היא אין זה עיקום, דבבהמה הראויה לקרובן מישתעי קרא, והאי דכתיב "אשר לא טהורה היא" היינו להוציא חיה טהורה, ולא מצי למכתב "הטמאה" דטמאה חזיר משמע, הא ליתא, דהא אמר בזבחים³⁴: עד שלא הוקם המשכן היו מתרות בהמות חיות ועופות זכרים נקבות תמימים בעלי מומין טהורין אבל לא טמאין וכולן קרובן עולה³⁵. ולפי התלמוד צריך תיבת "טהורה" להיות מליאה³⁶ להשלים שמונה אותיות העיקום.

30 רש"י. ג. 31 א. 32 "הטמאה" חמש אותיות הן. "אשר איננה טהורה" י"ג אותיות, הרי שמנה אותיות עיקם הכתוב על לשון נקיה. 33 לעיל פסוק ב. וגם היא י"ג אותיות. וקשה אם כן מרדע הביאו הפסוק "אשר איננה טהורה" שהוא פסוק בתרא. 34 קטו, ב. 35 ע"י מהרש"א זכחים שם ובגמ' שלמה פסחים דף ת. 36 ובספריים שלנו תיבת "טהורה" בשני הפסוקים (ב, וח') חסרה. ועיין במנחת שי.

של מתושלח ותמצא שהם כלים בשנת ת"ר שנה לחיי נח. כי רש"י לימים עוד שבעה, מהו "עוד", זמן אחר זמן⁴¹, זה נוסף על ק"כ שנה. ארבעים יום, כנגד יצירת הולד שקלקלו להטריח ליוצרים לצור צורות ממזרים⁴².

(ה) ויעש נח, זה ביאתו לתיבה.
 (ז) נח ובניו, האנשים לכד והנשים לכד לפי שנאסרו בתשמיש "מכאן שמיתחן של צדיקים מעכבת את הפרענות". — ונמצא בפסיקתא זוטרתא בראשית ו. ג. 41 "זמן אחר זמן", בד"ר מוסיף: "נתן להם זמן מרעט אחר מרובה" [סנהדרין שם]. 42 כ"ד ב. ה.

יום מהתחלה²⁹ ישוב האמצעי אל הנכח. והוא סוד³⁰. ומלת רב"ע היקום. לא מצאנוה כי אם בפרשה הזאת³¹, ושרשו מהפעלים שהפ"א שלהם איננו שלם³² על משקל כרוב. וי"א שהוא מהפעלים נחי העין, והוא הפוך³³ כמו ריבה ד' את יריבי (תה' לה א). ומלת יקום. כלל לכל חי שהוא על האדמה.

(ה) ויעש נח. כאשר צוה, ובא עם ביתו קרוב אל התיבה.
 (ז) מפני מי המבול. מפני פחד מי המבול. והנה באותם השבעה ימים באו מעצמם מן הבהמה הטהורה רבות, וכן מהעוף הטהור ומהאחרים³⁴ וכל רמש זכר ונקבה באו.

29 נמצא שסוף ארבעים יום יחול בכ"ז לחודש השלישי. 30 כאן מדבר על השפעת הכוכבים על הגשם שהאמין בהם. י"מ: האמצעי — השמש, הנכח — הלכנה. אפשר השכור השני מול הרביעי. הוא הסוד של הבקיאים בחכמת המולות. 31 נמצא עוד בדברים יא, ו. נראה שכוונתו למוכן הזה, ראה שמות, טו לא שם כט, כ. 32 מן יקום ולא מן קום. שפ"א הפועל (האות השרשית הראשונה) אינה שלמה מאחר שהיא נבטיה או נחה או חסרה. 33 מן קום — יקם, כמו מן ריב יריב — ירב. כלומר, פעלי ע"ו ופעלי פ"י מתחלפים, כמו: ניק — יק, טוב — יטב.

מאליהם ויתפשטו והמים התחתונים דוחקים את העליונים רד"ק ויגברו על הארץ. היקום, הוא כלל לכל אשר על פני האדמה⁴⁵ מבעלי חיים, ושרשו קום והי"ו נוספת כיו"ד ריבה ה' את יריבי (תהלים לה א), ובאמרו כל היקום, ר"ל אשר כיבשה שנשאר על פני האדמה לא הדגים ולא אשר בתיבה.

(ה) ויעש נח, שנכנס בתיבה הוא וביתו והכניס עמו הבהמה והחיה והרמש והעוף, כמו שאמר ויבא נח וגו'.

(ו) ונח, סיפר בן כמה שנים היה כשבא אל התיבה מפני המבול שהיה. ו"ו והמבול במקום כאשר, כמו: אם לא ישבעו וילינו (שם נט טז) ושפתי רננות יהלל פי (שם סג ז), ר"ל היה נח בן שש מאות שנה כאשר היה המבול על הארץ. והמבול היה מים. והמבול היה מבול מים, והמבול שזכר עומד במקום שנים.

(ז) ויבא נח, שבעה ימים נכנס קודם בוא המבול, זהו: מפני מי המבול, נכנס קודם שיבואו. ולא ידענו טעם לדברי האומר בדרש⁴⁶ שנח מקטני אמנה היה, שהרי הכתוב מעיד עליו שהיה צדיק תמים ועשה ככל אשר צוהו ה'.

42 סנהדרין קט, ב. כ"ד לב ו. והובא ברש"י. 43 לעיל ו. ה. 44 ככ"ז מ"פ. בהתפנית. 45 וכן בספר השרשים (קום). 46 כ"ד לב, ו. ראה רש"י. 47 לעיל פסוק ב.

שיביא המבול, להכין מושב הבהמות והחיות כל מין ומין בקנו ולהכניס המאכל לכל מין ומין בעוד שהתיבה פתוחה. וברד"ש⁴² כי מתושלח מת באותו הזמן והארץ האל שבעת ימים כדי שיתנסקו באבלו של מתושלח באלה שבעת הימים לפי שהיה צדיק וראוי להספידו והיה מנהג ההספד שבעת ימים. כמו שאמר ויעש לאביו אבל שבעת ימים (להלן נ י). ואמת כי ימי מתושלח שלמו בבוא המבול כמו שכתבנו⁴³. אנכי ממטיר, ולא זכר הבקע התהום כי ידוע הוא כי ברבות המטר יבקעו המעינות שהיו נסתרות תחת הארץ טרם בא המטר כי רבוי הגשם ילחלח הארץ שהיא יבשה וקבוצה ועומדת בפני מעיינות התהום וכשיבוא הגשם עליה ילחלח הארץ ויפריד חלקיה שהיו קבוצים ומי המעינות הנסתרות שהיו נכבשים תחת הארץ היבשה יצבצבו בהתלחלחה ובהתפרדה ויפשטו על פני הארץ כמו שהיו בתחלת הבריאה. ולא היה זה הפך הטבע, שנאמר שעלו המים וטבעם שירדו ולא יעלו כי בשובם למה שהיו בתחלת הבריאה שהיו על פני הארץ ישובו לטבעם, כי בטבעם המים מעל לארץ, כי הם קלים מהארץ וכאשר נסתרו תחת הארץ היה הפך הטבע ברצון הבורא שהופך הטבעים כעת שירצה. ואף על פי כי בשובם לטבעם יעלו, שהרי היו תחת הארץ, אף על פי כן בהתמחות⁴⁴ הארץ מפני הגשם תרד ותערב במים והנה המים על הארץ

רד"ק